

AZ ALSÓBORSODI REF. EGYHÁZMEGYE

1918. ÉVI SZEPTEMBER 11-ÉN MISKOLCZON
TARTOTT ŐSZI RENDES KÖZGYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

SZERKESZTETTE:

ROMÁN ERNŐ
EGYHÁZMEGYEI LELKÉSZI FŐJEGYZŐ.

MISKOLCZ, 1918.

NYOMATOTT A LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁGNÁL.

AZ ALSÓBORSODI REF. EGYHÁZMEGYE 1918. ÉVI SZEPTEMBER HÓ
11-ÉN MISKOLCZON TARTOTT ŐSZI RENDES KÖZGYŰLÉSÉNEK

JEGYZŐKÖNYVE.

Jelen vannak: Tóth Béla esperes és báró Vay Elemér egyházmegyei gondnok elnöklete alatt: id. Solyom Gyula, Szabó András, Horváth Bertalan, Szalóczy Pál, Gaál Ferenc, Tóth István, Farkas István, Pósa Péter lelkészi, Deák Gyula, Pappszász Lajos, dr. Nagy Ferenc, dr. Rácz György, Lossonczy István világi tanácsbírák, Csorba György főgimnáziumi tanár képviselő, Baksa Lajos, Csiky Béla, Nagy Bertalan és Putnoky István tanító képviselők, Román Ernő lelkészi, Puky László világi főjegyzők, Kiss Albert lelkészi, dr. Regéczy József és Maklár Dezső világi aljegyzők.

A gyülekezetek részéről: Alsószolca: Román Ernő, Ároktő: Kiss Albert, Borsodharsány: ifj. Solyom Gyula, Böcs: Fekete Gyula, Bükkaranyos: Mauritz Árpád, Bükkzsérc: Molnár Gyula, Cserépfalu: Pósa Péter, Diósgyőr Komjáthy József, Diósgyőrvasgyár: Szarka Gyula, Eger: Tóth István, Egerlövő: Solyom Barna, Gelej: Kenyeresy Károly, Hejőcsaba: id. Solyom Gyula, Hejőpapi: Szabó Bertalan, Hejőszalonta: Bársony György, Petyke László, Igriczi: Gecse Albert, Kistokaj: Gombos Imre, Kisgyőr: Zarándy Bertalan, Ládháza: Eötvös Ferenc, Maklár: Kerekes Zsigmond, Mezőcsát: Bodolay István, Szalóczy Pál, Mezőkeresztes: Szabó András, Vajda Sándor, Mezőnagymihály: Szabó József, Miskolcz: Tóth Béla, Farkas István, Nemesbikk: Maklár Papp Ernő, Poroszló: Gaál Ferenc, Noszvaj: Bodnár Béla, Sajókeresztúr: Bogdányi József, Tiszadorogma: Halászy József, Veres István, Tiszakeszi: Kiss Elek, Tiszaszederkény: Horváth Bertalan, Tiszatarján: Ferenczy Dániel, Tiszavalk: Takács Mihály, Vatta: Gere Lajos.

Erdeklődők, segédlelkészek és tanítók.

A közgyűlésről való elmaradásukat igazolták: Andó Lajos, Kovács Károly, Pánczél Jenő, Kérészy Barna, báró Bottlik István, Diószeghy Mihály.

Igazolásuk tudomásul vétetik, az elmaradásukat nem igazoló lelkészek pedig a szokásos büntetésben elmarasztaltatnak.

1. Gyűlés megnyitása előtt

Tóth Béla esperes buzgó könyörgéssel emelte lelkünket az áhítat szárnyain az egek Urához.

2. Báró Vay Elemér gondnok szívélyes szavakkal üdvözölvén a megjelenteket,

a közgyűlést szabályszerűen megalakúlnak jelenti ki s azt megnyitja.

3. Olvastatik az erdélyi egyházkerület főtiszteletű püspökének, Nagy Károlynak, egyházmegyénk elnökségéhez és közgyűléséhez intézett 554. sz. köszönő irata tavaszi közgyűlésünk 6. sz. jegyzőkönyvi kivonatában kifejezésre juttatott testvéri jóindulat ama megnyilvánulásáért, mellyel egyházmegyénk az erdélyi egyházkerület boldog emlékü püspöke, Kenessey Béla elvesztése feletti fájalmában épp úgy, mint az örökébe lépett új püspök üdvözlésében részt vett.

Tudomásúl vétetik.

4. A lelkészi fő és aljegyzői állásra szavazás rendeltetvén el, a szavazatbontó bizottság jelenti, hogy a főjegyzői állásra Román Ernő, az aljegyzői állásra pedig Kiss Albert lettek a szavazatok nagy többségével megválasztva.

A megválasztott fő és aljegyzőt, valamint a már régebben megválasztott, de hadifogságban léte miatt esküt még nem tett Maklár Dezső világi aljegyzőt az elnökség szívélyes szavakkal üdvözli, miután mindhárman esküvel kötelezték magukat szép elhívással történt tisztükben való hűséges forgolódásra. Megválasztottak szívből fakadó hálás köszönettel tesznek ígéretet a bizodalmas kitüntetésért. Legyen Istentől áldott minden ő munkájuk!

5. Bírósági ülés kezdetéül délelőtt fél 12 óra tűzetik ki.

6. Pénztárnok indítványára közgyűlés elhatározza, hogy az egyházmegyei közebéd céljára rendelkezésre álló 600 K-ból 200—200 K a lelkészözvegyek és árvák segélyezésére és a sárospataki főiskola javára adassék, 200 K pedig az egyházmegye segélyalapjához csatoltassék.

7. Az előre kinyomatott és minden egyháznak megküldött esperesi jelentés felolvasottnak tekintetik s mint egyházmegyénk félévi életének tömören, de mindent magában foglaló képe, jegyzőkönyvünkben egész terjedelmében megörökítettik. A jelentés így hangzik:

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

A megpróbáltatások négy éven keresztül reánk omló súlya alatt meg nem törve, a vér- és vagyon áldozatban ki nem merülve lépte át nemzetünk s hazánk a háború 5-ik évének küszöbét s ha bár a béke utáni vágy mindig erősebben hatja át az anyagi és erkölcsi javak pusztulásán kesergő szíveket,

acélozott akarattal, egy felsőbb kéz irányításába kegyes lélekkel belenyugvó megadással, de egyúttal bizalmát az igazság örök Istenének segítő kegyelmébe helyező hősi elszántsággal nézünk jövőnk sorsunk elé.

Amit harcra kész erő, vitézi bátorság, hazafiúi hevület, hadi tudomány eredményezni képes, azt elérni törekszik a harcterek véres csatáiban, rettentő tusákon át a végső diadalomig, a honvédők milliókarú tábora; a mi feladatunk a kishitű elernyedéstől, a bizalmában megrendült bátortalanságtól óvni, a háborúval együtt járó bajoknak, az újabb és mind szokatlanabb s erősen megpróbáló terheknek türelmes elhordozására előkészíteni és erősíteni azokat, akikben a béke idején megszokott rendtől elérő, de a rendkívüli helyzet kényszere folytán életbe lépett kivételes törvények hatása alatt természet-szerűen bekövetkező társadalmi s gazdasági eltolódások miatt mindjobban elhomályosul a hitnek fénye, az Űrban való bizalom ereje.

Minket közvetlenül a háborúnak a hívek lelki életére gyakorolt hatásai érdekelnek s azt hiszem, nem tévedek, ha azt állítom, hogy a lelkeket a háború most reánk következő idejének legfőbb mértékben erő próbáló voltának megérzése miatti nyugtalanság tartja hatalmában; ez téveszti meg a máskor tisztán látó szemeket, az váltja ki a lelkekből azokat a beszédeket, cselekedeteket, az eklézsiával és szolgálatttevőivel szemben s általában minden az eklézsiához való tartozandósággal természet-szerűen együtt járó jog és kötelesség gyakorlása tekintetében azt a magatartást, melyek hamis tükörei a hívek valódi lelkiületének, igaz érzelmeinek.

Annak a nemes gyülekezetnek, amelynek közgyűlésén, a lelkész higadt, tárgyilagos bevezető szavainak izgatott közbeszólások által való megzavarása után, mint a színpadon a végszóra, az egész gyülekezet egy emberként állott fel s vonult ki a templomból, e bizonyára nem spontán elhatározásból folyó tényében nem az igaz arca tetszett meg, hanem lelki egyensúlyának ingatagsága, erejének ernyedtsége, hite fényének elhomályosulása.

Viszont az a gyülekezet, melynek vezérei s vénei a legnehezebb időkben határozták el eddigi bérleti gazdálkodásuknak a sok fáradsággal s áldozattal járó házi kezelésbe vételét s tették ezt közös akarattal és Sionuk tovább építésére irányuló szent eltökéléssel, annak bizonyosága, hogy ők egyenként sem Pálé, sem Apollósé, sem Káfásé, hanem mindnyájan Krisztusé *ezért minden dolguk szeretetben megy végbe.* (I. Korinth. 16. 14.)

Azok a közvetlen észleletek, amelyeket a tavaszi közgyűlésünk ideje óta egyházmegyénk igrizii, tiszadorogmai, ároktői, hejőpapii, hejőbábai, egerlövői és tiszakeszii gyülekezeteiben való személyes megjelenésem alkalmával szereztem, arra készítetnek, hogy az őrállókat éberségre, lelkész és tanító testvéreimet s az egyetemes papság vezetésre hivatott tagjait egyetértő szeretetre s arra kérjem, hogy törekedjünk mindnyájan azokra; amik a békességre s egymás épülésére valók, mert *az igazság gyümölcse békességben vettetik azoknak, akik békességen munkálkodnak.* (Ják. 3. 18.)

A békesség munkálásának sikert ígérő eszközei helyenként, gyülekeze-

tenként mások és mások ugyan, de rá kell mutatnom egy a gyülekezetek belső békéjét s a reánk váró küzdelemteljes időkben építésre képes munkaerőnk hatványozott mértékben való növelését elősegítő hatalmas tényezőre: a sajtóra, mely midőn egyrésztől kiragadná a háborús *új erkölcsök* kapzsi karmai közül népünknek az Úr által reánk bízott életét, másfelől a sikert leg-
hatékonyabban biztosító eszközünk volna magyar és prot. magasztos céljaink, eszményeink eléréseért minden erőnkkel küzdő törekvéseinkben.

A róm. kath. sajtó akció dicsekszik prot. előkelőségek nagymérvű támogatásával; nem kétlem, hogy e sajtó a maga termékeivel magyar és nemzeti irányát fogja igazolni, de ennek tőlünk telhető segítése helyett nem az volna-e mégis természetesebb, hogy mi, *a magyar vallás hívei*, a lelkiismereti szabadság századok által elkötelezett s azt lelkünk minden gondolatával, szívünk legnemesebb érzelmeivel diadalra segíteni törekvő bajnokai, minden tőlünk telhető erőt kifejtünk egy *még magyarabb* s mert felekezetiességen felül-emelkedő, e tekintetben teljesen inaggresszív s a haladás jegyében élő sajtó orgánum támogatására, mely céljaink megközelítésében segítő társunk, munkánkban önérdek nélkül támaszunk lenne?

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Múlt tavaszi közgyűlésünk óta máig a következő közérdekű dolgokat közölhetem.

A lelkési fő- és aljegyzői hivatalra beadott szavazatok többsége Román Ernő s illetve Kiss Albert lelkésztársainkra esett; beerősítésük gyűlésünkön történik.

A lelkési karban annyi változás történt, hogy Gergely Béla felső-ábrányi lelkész január 1-én katonai szolgálatra behívatott s most állítólag Odesszában van.

Itt említem meg, hogy Kiss Elek tiszakeszii és Iván József átányi segédlelkészeknek felhatalmazást adtam arra, hogy főnökeik időszerinti akadályoztatása esetén presbiteri gyűlést tarthassanak és sürgős esetekben önállóan intézkedhessenek. Kérem ez intézkedésem tudomásul vételét és a további időre a felhatalmazás megadását.

Tóth Sándor miskolci segédlelkész hadba vonulván augusztus 1-től, helyére Stunda István Basalból most hazatért segédlelkészt rendeltem.

Borsodgesztre július 1-től Tantó János segédlelkészt rendeltem, de ő állomását el nem foglalhatván, helyette Bodnár Ferenc mezőkövesdi segédlelkészt rendeltem az iskolai szünet idejére. E helyettesítésre, kérésem folytán, a mezőkövesdi fiókegyház a segédlelkésznek engedélyt adott.

Elbocsátót adtam Mártha Béla poroszlói és Géhl János tiszakeszii tanítóknak; az ezen idő alatt történt tanító, tanítónő választások megerősítése jelen gyűlésünkön megtörténik.

Múlt tavaszi közgyűlésünk jegyzőkönyvének 13. pontjában foglalt rendelkezésnek eleget tettem s ezzel kapcsolatban jelentem, hogy a fentebb

elsorolt 7 egyházban személyesen megjelentem, igyekezvén a belhivatalnokok díjlevele értéke arányában azok fizetését biztosítani. Tiszadorogmán, Ároktőn heves ellenzéssel találkoztam. Előbbi egyház lelkészének párber ügye a közigazgatási bíróság tárgyalása alá kerül. Igricziben a közgyűlés tüntetően kivonult a templomból.

A lőrinczfalvai egyházközség 1917-ről szóló zárszámadása beérkezett s gyűlés elé kerül.

A VIII. hadikölcsonre az egyházmegye pénztárából 5000 K névértékű újabb hadikölcsonkötvény jegyeztetett. Jövő gyűlésünkig előrelátható kibocsátás alkalmából követendő magatartásra kérem a nagytiszteletű közgyűlés utasítását.

E helyen hívom fel lelkésztársaimat, hogy áldozataikat az egyházmegyénkbeli özvegyek és árvák segélyezésére meghozni a szokásos módon szíveskedjenek. E tárggyal kapcsolatban tisztelettel kérem, hogy méltóztassék a segélyosztó bizottságot utasítani, hogy az országos özv.-árvagyámtár jutalékát nem élvező s vagyontalan lelkész-özvegyek segélyezését az eddiginél nagyobb mérvben eszközölje. A segélyezés céljából rendelkezésre álló összeg nem osztalék, hanem arra való, hogy arra leginkább rászorulóké legyen.

Végül megilletődött szívvel emlékezem meg veszteségeinkről.

Június hó 25-én elragadta tőlünk a halál tolcsvai Bónis Bertalan tanácsbirót. Polgártársainak osztatlan szeretete, egyházmegyénk áldó fohásza június 27-én kísérté el a szalonnai családi sírboltba. Az a 66 év, melyet az örök tanácsában felőlünk megmásíthatatlanul végző Ur a mi szeretett atyánkfiának ajándékozott, csak egy csepp az ő örökkévalóságának mélységes tengerében; de e csepp boldog bizonyossága a használni vágyásnak, az önzés nélküli munkásszeretetnek, melyeket ő mint polgár a hazával, mint tisztviselő a bizalmával megajándékozó vármegyével, mint keresztyén egyházával s különösen velünk szeretett egyházmegyéjével, mint családfő hön szeretett övéivel szemben nem csak óhajtott, de azok javára, boldogságára akaratának teljességével, az isteni kegyelem áldásait hálásan érező szívének buzgó igyekezetével tudott is értékesíteni. Az integer vir, homo emunctae naris elköltözése feletti fájdalmunkat örökítsük meg jegyzőkönyvünkben!

Május hó 25-én költözött el a rája nézve sok szenvedéssel járó életből Kiss József, a mezőcsáti egyház iskolájának egyik derék tanítója, népes családnak feje. A román fronton küzdő hadseregünkben a haza védelmében történt sebesülése következtében, hosszú, fájdalokkal teljes szenvedés után jött el érte ama félelmek királya, a számára már megváltást jelentő halál. A budapesti katonai temetőben nyugszanak szenvedések alatt összeroskadt tetemei; emléke él övéi, a mezőcsáti református eklézsia híveinek kegyeletes szívében. Helyezzük sírjára a hű munkás, a vitéz katona érdemei feletti elismerésünk koszorúját s fájdalmunknak adjunk kifejezést jegyzőkönyvünkben.

Végül hadd emlékezzek meg arról a fájdalmas veszteségről, mely Halászy József lelkésztársunkat, egyházmegyénk volt érdemes tanácsbiróját,

tanügyi bizottságunk és lelkészértekezletünk elnökét 28 éves Gyula fiának elvesztésével érte. Az élet útjára legszebb reményekkel csak imént kiinduló, nemes érzésű, nagy képességeivel társai közül máris messze kimagasló ifjú elvesztése feletti igaz atyai fájdalmat enyhítse a részvét, melyet egyházmegyénk minden tagja érez a korai halál miatt.

Jelentésem elfogadását kérve, vagyok

mély tisztelettel

Tóth Béla

esperes.

Az esperesi jelentés ama pontjaira nézve, melyekre az egyházmegye intézkedése szükséges, közgyűlés következő határozatokat hozza:

a) A VIII-ik hadikölcsönre az egyházmegye pénztárából történt 5000 K névértékű hadikölcsönjegyzés helyeslőleg tudomásul vétetik s amennyiben jövő közgyűlésünkig újabb kibocsátás történék: közgyűlés felhatalmazza az elnökséget, hogy az egyházmegye anyagi erejéhez mért s szabad rendelkezésre álló összeget hadikölcsönbe fektessen.

b) Közgyűlés utasítja a segélyosztó bizottságot, hogy az országos özvegy-árva gyámpénztár jutalékát nem élvező s vagyontalan lelkészözvegyek segélyezését az eddiginél nagyobb mérvben eszközölje oly módon, hogy a segélyezés céljából rendelkezésre álló összeget ne a folyamodók közt egyenlő arányban ossza szét, hanem az arra rászorulóknak nagyobb összegű segélyben részesíttessenek.

c) Fájdalmas érzések közt vesz tudomást közgyűlésünk istenben boldogult tolcsvai Bónis Bertalan világi tanácsbíránk július 25-én történt elhunytáról és sirató szóval sóhajtottunk a prófétával: „Elvetted Uram Jeruzsálemtől a támaszt, a bátortót, a hatalmat s a tanácsos elmét! Én Uram, Istenem! Annyian vannak-é közöttünk a hívek, a bölcssek, az igazán ítélők, hogy eggyel több vagy kevesebb számba sem jön?!“ Bónis Bertalan sokakért élt, munkálkodott, sokakat boldogított s éppen azért elhúnyta sokakat borított gyászba. Csáládi boldog otthonában, Borsod vármegye közszolgálatában, ref. anyaszentegyházunk s közelebbről egyházmegyénk kormányzásában mindig s mindenütt példaadólag tündökölt s bár zajtalanul, szerényen, de szüntelenül gyümölcsözően hatott s áldást terjesztett abban a körben s azon a téren, ahová őt az Ur állította. Világnézetében, gondolkozásában, tetteiben, jellemében egyaránt az ősi nemes puritán régi jó táblabírák ama már fájdalom egyre ritkuló hű képmását ismertük, becsültük, aki erőihez s a rábízottakhoz képest akart is,

tudott is nemesen élni szíve szeretteinek, vármegyéjének, hazájának, egyházának s a köznek javára. Bátor és bölcs őrállónk emlékét jegyzőkönyvünkben kívánjuk megörökíteni s igaz részvétünkről a gyászoló családot értesíteni, az Írás szavaival tisztelve meg elhunyt tanácsbíránkat: az igaznak emlékezete áldott!

d) Az esperesi jelentésből részvéttel értesül közgyűlésünk arról, hogy Kiss József, a mezőcsáti egyház egyik derék tanítója, a román fronton a haza védelmében kapott sebesülése következtében hosszú, fájdalmas szenvedés után elhunyt. Tanügyünknek kiváló munkását, szeretett hazánk életet áldozó védőjét gyászoljuk benne s kegyeletünk jele gyanánt hálás érzelmek közt örökítjük meg emlékét jegyzőkönyvünkben.

e) Megilletődéssel vesz tudomást közgyűlésünk ama nagy veszteségről, mely egyházmegyénk lelkészi karának büszkeségét, Halászy Józsefet, kiváló képességű s legszebb reményekkel biztató 28 éves Gyula fiának korai elvesztésével érte. Bár a nyitott sebhez nem szívesen nyúlunk, mert tudjuk, hogy minden újabb felszakítás égető fájdalmat okoz, de mégis szívünk szerint való kötelességünknek tartjuk kifejezésre juttatni, hogy, „mi neked fáj, nekünk is fáj!”

f) Az esperesi jelentéssel kapcsolatban dr. Nagy Ferenc tanácsbíró indítványára felhívja közgyűlésünk a kebelbeli lelkészeket a háború rokkantjai, özvegyei és árvái ügyeinek minél intenzívebb felkarolására, azok állandó nyilvántartására, egyes-bajos dolgaiknak támogatására, hogy ily módon az állam e nemű munkája az egyház által kiegészíttessék s ez irányú munkálkodásukról az egyház látogatóság útján jelentést kér.

8. Bónis Bertalan elhunytával megüresedett I világi tanácsbírói, továbbá a Román Ernő főjegyzővé választása folytán megüresedett II-ik lelkészi aljegyzői állásra november 15-iki határidővel szavazás rendeltetik el.

A szavazatbontó bizottság tagjaiul esperes és dr. Rácz György elnöklete alatt kiküldetnek Farkas István és dr. Regéczy József, felhatalmaztatván a bizottság arra is, hogyha a szavazás végleges eredménnyel nem járna, saját hatáskörében új szavazás kitűzéséről gondoskodjék.

9. Bónis Bertalan helyei a különböző bizottságokban következőleg töltenek be:

1. a nyugdíjbizottságba Lossonczy István; 2. a segélyosztó bizottságba dr. Rácz György; 3. számvevőszéki tagúl Lossonczy István választatnak meg.

10. Olvastatott a tiszaozlári, ároktői, poroszlói, mezőkeresztesi és mezőnyéki egyházak presbitériumainak tanítóválasztásról szóló jegyzőkönyve, mely szerint a tiszaozlári egyház Kuik Károlyt, az ároktői Nagy Zoltánt, a poroszlói Jakab Imrét, a mezőkeresztesi Nagy Károlyt és a mezőnyéki Hörömpő Jolánt választotta meg tanítójául.

Egyházmegyei közgyűlés a felsorolt tanítóválasztásokat, a tiszaozlári kivételével, megerősíti. Ez utóbbit, minthogy a megválasztott tanító katonai szolgálatot teljesít, ennek felmentéséig függőben hagyja, azonban felkéri esperest, hogy a felmentés körül a gyülekezet lelkésze mellett működjenek közre és annak sikere után a már fölmentett és helyét elfoglaló tanítót állásában erősítse meg. Nagy Zoltán és Jakab Imre az esküt leteszik.

11. A mezőcsáti és tiszakeszii egyház üresedésben álló tanítói állásaiknak betöltésénél a beálló iskolai év végéig, illetve 1919 szeptember 1-ig halasztást kér. Mezőcsáton a betöltendő állás jövedelmét folyó évi december hó 1-ig tanítói özvegy élvezi és az oktatás ellátásában a hiány a működésben levő többi tanítókkal pótolva lesz. Tiszakesziben segédlelkésszel lép egyezsre az egyház, ki az iskola vezetését elvállalni hajlandó.

Egyházmegyei közgyűlés — minthogy az iskoláztatásban hiány nem lesz — az állások betöltésének a kért ideig elhalasztását megengedi.

12. Előterjesztetik a tanügyi bizottsági elnöknek az egyházmegye iskoláinak elmúlt évi tanügyi állapotáról készített jelentése, mely miután nyomtatásban is megjelent s az egyházmegyei közgyűlés tagjainak megküldetett, fololvasottnak tekintetik s egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vétetik, amint ıme következik:

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Egyházmegyénk tanítóinak működéséről, iskoláink 1917/18. évi szellemi állapotának részletezéséről, nemcsak a közismert, háborús viszonyok miatt kell tartózkodnom, hanem az iskolalátogató küldöttség egyrésznének szükszavú jelentése miatt is. Némely körből igen rövid, alig néhány sornyi jelentést kaptam, ami tulajdonkép nem is jelentés, hanem az úgy-ahogy kitöltött nyomtatványok kísérő irata. Pedig kétséget nem szenved, hogy nemcsak statisztikára van szükségünk, hanem a háború szülte bajok, a népnevelés ügyét is mélyen érintő, a jövő nemzedék szellemi, erkölcsi életét csaknem végzetes irányba terelő visszahatások, betegségek megismerésére, ha a szomorú tüneteket orvosolni akarjuk. Mindazonáltal, a beérkezett jelentések közül e helyen is ki kell emelnem a Ferenczy Dániel és Kovács Gyula iskolalátogatók jelentését, akik a tanítás, az iskolai élet minden mozzanatára kiterjesztették figyelmüket. Kovács nemcsak a feleleteket hallgatta meg tanító-

társával; nemcsak a nyomtatványok pontos kitöltését végezte el s a rendtáti naplókat, a gyermekek írásbeli dolgozatait vizsgálta felül, hanem figyelme kiterjed a vezetők minden irányú oktatói, nevelői működésére. Megfigyelése tárgyává tette az egyházas, valláserkölcsi nevelés, jellemképzés fontos jelenségeit is: a haladást és fogyatkozást s ezekről iskolánként is részletesen beszámol. Bizonyos dolog, hogy az egyházmegye ilyen jelentések alapján adhatja meg az elismerést a kiválóknak; a buzdítást, intést a kötelességteljesítésében gyengéknek, hanyagoknak s intézkedhetik a bajok megszüntetésében.

Iskoláink szellemi állapota a háborús viszonyok és nehézségek dacára is, kielégítő, megnyugtató eredményt mutat. Sőt több helyen kiváló a siker. Így: Átányon (Végh B.) Böcsön, Miskolczon egy pár iskolában; Poroszlón (Réthy J.), Cserépen (Szöllősy J.), Tiszaszederkényben, Gelejen, ahol „sem a tanítók buzgóságán, sem a gyermekek tudásán, iskolabajárásán nem nagyon látszik meg a háború káros befolyása“ s egyik-másik még a kiválók között is feltűnik példányszerűségével. Méltók az ilyen hű munkások az erkölcsi és anyagi jutalmazásra egyaránt! Itt-ott, van hiba, mulasztás, vagy aggodalomkeltő hanyagság is; azonban — hála Istennek! — ez csak szórványos jelenség. De mert a hanyagság, a mulasztás, ma sokszoros mértékben érezteti romboló hatását: kérnem kell a nagytiszt. egyházmegyei közgyűlést, hogy egyházunk és népnevelésünk érdekében, méltóztassék megtenni a szigorúbb figyelmeztetést; vagy ahol kell: foganatosítani a megtorlást, míg nem késő.

Az iskolák vezetése, a növendékek tanítása, egyik-másik egyházban sok nehézségeket okozott a tanulók hadbavonulása miatt és több munkát adott a kartársaknak. 13 egyházból hiányzott 17 tanító, kiket részben kartársaik, részben a lelkészek, vagy más kiegészítő tanerők helyettesítettek. E tekintetben legtöbb teher a cserépi tanítónőre, Szöllősy Irénre hárult, ki egymaga három tanító munkáját végezte kiváló eredménnyel; azonkívül, hogy kántor-organista és postaügynök is egy személyben.

A tanítás menetét csaknem mindenik helyen zavarták a requirálások, összeírások, amely kellemetlen munkából bő részüik volt tanítóinknak. Voltak azonban egyes iskolák — és pedig nem szórványosan — ahol részint a fűtőanyag hiány, részint pedig a polgári előljáróság közönye folytán nagy mértékben megnövekedett az iskolamulasztók száma. Emiatt feltűnő lett a hátramaradás, elnézőbb a bírálat. De úgylátszik ez olyan jelenség, melynek orvoslását a háború tartama alatt alig remélhetjük. Hiszen egyik helyen, a növendékek előtt jelentette ki a miniszteri vizsgabiztos, hogy miniszteri rendelet következtében a mulasztásokat bírságotni nem is szabad. Az azonban már semmikép meg nem engedhető, hogy egy pár helyen egész télen szünetelt az iskola szén, sőt kályhahiány miatt. A másik iskolánál október végén kezdődött a tanítás. A harmadikban, mint Kistokajban csak két hónapig tartó iskoláztatás volt. Két helyen — Emődön és Vattán — meg egyáltalán nem is volt tanítás egész éven át, a tanítók hadbavonulása miatt. Igaz, a jelentés

szerint, mindkét egyház lelkésze tanított vallást a növendékeknek; de hogy mikor, ki előtt, milyen eredménnyel vizsgáztak ez egy tárgyból is: erről semmit se tudhatunk! Andornokon pedig a tanító előzetes engedély nélkül április közepén feloszlatta az iskoláját, a mezei munka miatt. Olyan állapotok ezek nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés, amik, ha átmeneti jellegűek is, de legalább figyelmeztetéssel kell élnünk azok megismétlődése ellen.

Súlyosabb hibákat jelentenek az iskolalátogatók Bükkzsérczről, Maklár-ról, aggasztóan elszomorítót pedig Andornakról, Felsőábrányból és Tiszapalkonyáról. *Maklár*on a tanító semmi gondot nem fordít a valláserkölcsi nevelésre. Iskolájában nincs rend és fegyelem. A tananyagnak csak egy részét végezték el; azt is úgy, hogy pl. a számtanból a felsőbb osztályok csak a 4 alaplátsolatot ismételték. Hivatását nem veszi komolyan, hanem felületesen „nemtörődöm“ módon. *Bükkzsérczen* szintén hiányzik a valláserkölcsi nevelés, a kellő tudás „s a rendtartási naplók vezetése körül a legnagyobb mérvű mulasztások vannak.“ 1916-ban már figyelmeztetést is kapott a tanító. *Andornakon* nem lehet iskolavizsgálatot tartani, az iskolának április közepén történt önkényes bezárása miatt. A lévita-tanító, Kolozsi József ellen, már a múlt évi egyházmegyei közgyűlés elrendelte a fegyelmit gyengének, illetve elégtelennek minősített iskolája s a tapasztalt nagy hanyagság miatt. De ha vizsga nem is volt tartható, az iskolavizsgálók szerint az előző évi bajok még fennállnak. Iskolájában a rendtartási naplók vezetése hiányzik. Még felvételi naplója sincs. *Felsőábrányban* sem javultak a viszonyok, épp úgy, mint az előző években. Sőt rosszabbodnak! Az iskolalelkész beismerése szerint is 1912—13—14. években elégtelennek minősített. 1916/17-ben hasonló állapotok, ha nem is a jelenlegi tanító működése alatt. Most újra tarthatatlan állapotokat jelent iskolalátogatóság! Kérnek „valami kemény intést; mert ez az iskola évek óta el volt hanyagolva s mert ugyanott a r. kath. iskola mindig kiváló eredményt mutat fel.“ Hasonló, ha ugyan nem rosszabb jelentés érkezett a *tiszapalkonyai* iskoláról. Csizyné Szabó E. férjét is helyettesítő tanítónő iskolájában elszomorító az eredménytelenség. Tudás és valláserkölcsi nevelés teljesen hiányzik. A gyermekek semmit sem tudnak; templomba, tanítónőjükkel együtt nem járnak. „Egyetlen éneket sem tudnak elénekelni.“ Iskolába, templomba az jár, aki akar. Nincs fegyelem. Az iskola a legnagyobb fokú hanyagság képét mutatja. Ez az állapot, miután az iskola is ki nem elégítőnek minősített, sürgős, erélyes intézkedést kíván.

E szomorú tények mellett jóleső érzéssel jelenthetem, hogy a Lángi Gyula hejőbábai tanító iskolája, mely a múlt évben, a körzetti leggyengébb iskolájának minősített: ma a közepes jók között van. Sok a haladás. Iskolalátogatóság kiterjesztette figyelmét, a f. évi egyházmegyei közgyűlés 29. sz. utasítása folytán, a borsodmegyei tanfelügyelő úr 1012/1918. sz. átiratában kifejezett szabályszerűtlenségek egész sorozatának a megvizsgálására is. És megnyugvással vehetjük tudomásul az iskolavizsgálók ama kijelentését, hogy „a tanfelügyelő úr ítélete kissé túlzott volt“ s a helyzet

nemismerésén alapúlt. A tanítót kötelességmulasztásban csak azért találta, mert a látogatás napján orvosi vizsgálat miatt kellett távol lennie. Az iskola szűk, a tanterem felszerelése hiányos és több külső dologban fogyatkozás van, ez igaz; de egyéb tarthatatlan állapotot nem talált az iskolalátogatóság.

Saját iskoláink mellett, tanköteleseink egy része az idén is járt állami iskolába: Diósgyőrben, Miskolczon, Hejőcsabán és Diósgyőri-Vasgyárban, Egerben, Mezőkövesden, ahol nincsenek iskoláink. E két utóbbi helyről, a megejtett vallásvizsgákról jelentést nem kaptam.

Az ismétlő iskoláról nem nyilatkozhatom, miután azok jobbára szüneteltek; részben elfogadható, részben pedig elfogadhatatlan okokból. Az iskolalátogatósághoz intézett 1509/18. sz. körlevelemben az ismétlő iskolának a jövő télen való megkezdésére felhívtam a figyelmet; de kérnem kell a nagy. egyházmegyei közgyűlést is, a tanítás elrendelésére. Nemcsak ezt, hanem azt is szükségesnek tartanám, hogy ezekben a lelkészek tanítsák a vallást. Heti két óra nem nagy teher. Évek óta sürgetjük a belmissiót, az ifjúsági egyesületeket. Nos, ahol a lelkész a tanítóval karöltve gondjai alá veszi ezt a serdülő, könnyen tévelyedő ifjúságot: ott kevesebb lesz a panasz a romlottság, a gáttörő szenvedélyek pusztítása miatt. A jövőnek szóló megvetés ez; és pedig nem kisebb fontosságú az elemi iskolai nevelésénél.

Statisztikai adatokat a főtiszt. konvent által készített két íves táblázatban van szerencsém beterjeszteni egy példányban; a másikat a kerületi tanügyi előadó úrhoz küldöttem. Ebből a statisztikából azonban — sajnos — pontos és hiteles adatokat nem közölhetnek; mert az iskolalátogató urak egy része nem igen respektálta a 1914. évi 14/15. és 1917. évi 185/3. sz. egyházkerületi határozatokat; ahol nemcsak pénzbírsággal való sújtást, hanem fegyelmit rendel el a pontatlan statisztikát beterjesztő körlátogatók ellen. Mindazonáltal, tekintettel arra, hogy a régi E. minta rovatai eltérnek a konventi rovatos statisztikai ívtől; mert az új mintából nem kaptam csak egy példányt — azt is idő után — a kerületi tanügyi előadó úrtól: ez alkalommal nem kívánok javaslatot tenni sem az adatbeszolgáltatók és beküldők, sem pedig az olyan körlátogatók ellen, kik oly kevés kötelességtudással rendelkeznek, hogy még kétszeri felhívásomra sem vállalkoztak feleletet adni. Hogy azonban mégis némi nyoma maradjon az 1917/18. háborús év számbeli adatainak is: egynehány számot említek fel a terjedelmes statisztikai kimutatásból.

Az egyházközségek által fentartott iskolák száma 93 volt. Ezekben tanított 67 fi, 25 nő és 3 kisegítőtanerő; beleértve a létszámba a bevonult férfitanítókat is.

Hygénikus szempontból megfelelő volt 84, meg nem felelő 9 iskola. Felszerelése teljes volt 87-nek, meg nem felelő 6-nak.

A 6—12 éves tankötelesek száma 3893 fiú, 3806 leány, összesen 7699. Ezek közül évvégéig iskoláinkba járt 3017 fiú, 2874 leány, összesen 5891. Más vallású, vagy állami iskolába járt 727 fiú, 577 leány, összesen 1404.

Nem járt 105 fiú, 97 leány, összesen 202. — A többiek hollétéről nincs kimutatás.

Osztályok szerint a tankötelesek létszámát nem lehet kimutatni; mert a mezőkeresztési és ónodi körből nem kaptam erre statisztikai adatokat. Valamint a konfirmáltak, az iskolamulasztások kimutatását is mellőznöm kell hasonló ok miatt. Pedig az utóbbinak pontos összeállítása közelebbről érdekelne az előző háborús évek adataival szemben. Hét körből van erre adatunk, ha nem is teljesen megbízható. E hét körben az igazolt mulasztások száma 32158, igazolatlan 20803, összesen 52961 félnap. 1916/17. iskolai évben a 9 körben 103627. Tehát 11514 mulasztás esett egy körre; ma pedig 7567.

Ifjúsági könyvtár volt 44 egyház iskolájában; de tanítói csak 26-ban. Iskolafentartási-alap volt 9 egyházban 12442 kor.

A népoktatás fentartására egyházaink 94958 koronát fordítottak; államsegélyből pedig 93099 koronát, ami együtt 188057 koronát tesz ki.

Iskoláink minősítése a következő:

Kiválók: Diósgyőrben Kupay Dénesné, Kerekes Imréné; Alsózsolczán Kőváryné Géressy Ilonáé; Cserépen Szőlössy Iréné; Mályiban Orbán Józsefé; Igricziben Ferenczy Ilonáé; Tiszatarjánban Barta Lajosé; Hejőpapiban Domokos Saroltáé, Takaró Lászlóé; Hejőszalontán Petyke Lászlóé; Tiszakesziben Hegedűs Tamásé, Hajdú Zoltáné; Mezőcsáton Tóth Eleké, Tóth Kálmáné, Kalas Barnáé; Gelejen Tóth Ferencé, Belényi Gáboré; Nagymihályon Tokaji N. Kálmáné; Mezőkeresztesen Kaszonyiné Boór Rózáé, Bertókné Bán Joláné, Tóth Miklóse; Tibolddarócson Farkas Pálé; Miskolczon Putnoki Istváné, Csiky Béláé, Nagy Bertalané, Péter Józsefé, Kőszegi Istváné, Varga Ilonáé, Ruttkay Bertáé, Kovácsné St. Pauláé; Tizzaszederkényben Kovács Károlyé, Keresztes Jenőé; Böcsön Szilágyi Benőé, Nagy Jánosé, Bíró Lászlóé; Ónodon Vattai Máriaé; Átányon Végh Bertalané, Lajos Istváné; Egerlövön Súlyomné Janiga Idaé, Igó Lajosé; Poroszlón Réthy Józsefé, Márta B. Piacsek Sárkaié; Tizsanánán Trencsényi Pálé; Tiszavalkon Fövenyessy Jánosé; Ujlőrinczfalván Gyurkó Erzsébeté.

Kielégítő: Szirmán Dér Jánosé; Hejőcsabán Budai Eleméré; Alsózsolczán Baksa Lajosé, Baksa Ilonáé; Sajókereszturban Iván Adolfé; Bükkzsérczen Révai Miskaié; Noszvajon Tar Vilmáé; Maklárón Pongor Imréé; Bükkaranyoson a kisegítő tanítóé; Ládházán Szabó Andoré; Igricziben Veres Károlyé; Nemesbikken Maklári P. Ernőé, Nagy Ilonáé; Hejőbábán Lángi Gyuláé; Tiszadorogmán Németi Margité; Átoktőn Fogarassy Gáboré; Tiszakesziben Géhl Jánosé; Kisgyőrben Kovács Kálmáné, Hörömpő Joláné; Borsodgeszten Petyke Pálé; Borsodharsányon a kisegítő tanítóé; Sályban Kis Erzsébeté; Miskolczon Kőrösi Zsuzsánnáé, Závodszi Iréné; Ónodon Máté Gyuláé; Poroszlón Csont Józsefé, Cs. Égető Irmáé, Arany Gézáé; Hevesen Galgóczy Béláé.

Nemkielégítő: Felsőábrányban Katona Kálmáné és Tiszapalkonyán Csizyné Szabó Emíliaé.

Ösztályozatlan: Andornokon, Émődön, Kistokajban, Tiszaoszláron és Vattán.

Végül az illetékes lelkész jelentése alapján, tisztelettel hozom tudomására a nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlésnek, hogy a mezőnyéki társ-egyház új iskolája is megnyílik a f. év őszén s tanítójául Hörömpő Jolán kisgyőri tanítónőt választotta meg.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés!

Midőn a rendelkezésemre álló adatok alapján, vázlatos jelentésemet van szerencsém beterjeszteni s az érintett bajok meggátlását, az egyház- és népnevelés szempontjából tisztelettel ajánlom a közgyűlés hathatós intézkedésébe, egyúttal bátor vagyok — ez alkalommal bővebb indokolás nélkül — a következő javaslataimra határozathozatalát kérni.

1. Méltóztassék felhatalmazni a mindenkori tanügyi bizottsági elnököt arra, hogy ahol hiányok, kisebb bajok, mulasztások vannak, amiket személyenként nem szükség s talán nem is mindig célszerű a plénum elé vinni, a tanügyi elnök, a körlátogatók jelentése alapján, megtehesse a szükséges felhívást, figyelmeztetést, buzdítást. Számonkérhesse az egyházmegyére jelentés előtt a mulasztások pótlását, vagy igazolását. Ez simább és kevésbé megszégyenítő, első figyelmeztetés, mintha vagy itt tárgyalnók az ügyet, vagy pedig a hallgatással a bajt növekedni engedjük.

2. Utasíttassanak az iskolavizsgáló küldöttségek, minden iskolára külön kiterjedő, részletes jelentések tételére a szükség szerint. Figyeljék meg nemcsak a tanítás, hanem a nevelés eredményét. Vizsgálják át a rendtartási naplókat, a tanulók írásbeli dolgozatait, füzeteit s tegyenek jelentést arról, hogy a tanterv és tananyag hol és milyen mértékben vitetett keresztül? A hiányokra vonatkozó észrevételeiket, a kerületi szabályrendelet szerint — a következő iskolavizsgálók számára — jegyezzék a naplóba.

3. Amelyik iskolának tanítója hadban van, vagy katonai szolgálatban van: utasíttassanak a presbiteriumok és iskolaszékek, zárós határidőn belül, kiegészítőtanerő beállítására s ha ilyen kiegészítőt kapni nem lehet — az 57/a 1915. őszi és 247/1917. évi kerületi határozat alapján köteleztessenek a lelkészek — méltányos díjazás mellett a növendékek tanítására.

4. A kiválóbb tanítók közül — a pénzügyi lehetőség szerint — évente 4—5 jutalmaztassék a Tolcsvay Nagy Gedeon-alapból, vagy más forrásból, az egyházmegye elismerése gyanánt.

5. A rendtartási naplókat nem vezető; pontatlan, vagy hibás statisztikai adatokat beszolgáltató tanítók, vagy azt nem küldő iskolalátogatók, első ízben, ez egyházkerületi 41/5. 1914. határozata alapján, megállapított bírságban elmarasztalandók; másod ízben pedig, az ugyancsak egyházkerület 1917. évben 185/3. sz. a. a hozott határozat szerint, mint fegyelmi vétséget elkövetők vonatnak felelőségre.

6. Miután Andornakon az iskolai ingatlanok még mindig az iskola

nevén állanak, utasíttassék az egyház előljárósága az ingatlannak az egyház nevére való haladéktalan átíratására.

7. A felsőábrányi, andornaki tanítók ellen, hol az iskolák már hosszabb idő óta szomorú hanyatlásban vannak; továbbá a kinemelégitőnek minősített tiszapalkonyai iskola tanítónője ellen, kinek iskolája valláserkölcsei szempontból is, valóban aggodalomkeltő: méltóztassék megtenni a megtorló intézkedést.

8. Lejárván még 1916-ban, illetve az 1917. évre is meghosszabbított mandátum az iskolalátogatóknak, méltóztassék az új választást fogantatosítani, utasításul adván, hogy egy kört legfőljebb 2 évig vizsgálhat ugyanazon küldöttség.

Jelentésem szíves tudomásúvételét kérve, mély tisztelem nyilvánításával vagyok

Poroszlón, 1918. augusztus 20.

A nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlésnek

alázatos szolgálója

Gaál Ferenc

tanügyi bizottsági lelkész-elnök.

A jelentésben foglalt indítványok határozati erőre emeltek, Gaál Ferenc tanügyi bizottsági elnöknek pedig az egyházmegyei közgyűlés a mindenre kiterjedő gondos jelentésért köszönetét fejezi ki. Az új iskolalátogató küldöttségek választása a tanügyi bizottság erre vonatkozó javaslatának bevárása céljából tavaszi közgyűlésünkre halasztatik.

13. Stunda István bemutatja első lelkészképesítő vizsgálatáról szóló bizonyítványát,

egyházmegyénkbe segédlelkészül bekebelezte. Ugy ő, mint segédlelkész társai a következőképen helyeztek el: Miskolczon Stunda István és Szigethy Ferenc, Egerben Simon Zsigmond, Mezőkövesden Bodnár Ferenc, Tiszanánán Mészáros József, Átányon Iván József, Tiszakesziben Kiss Elek, Hejőbábán Szabó Béla, Borsodgeszten Tantó János, Kistokajon Váradai Pál és Böcsön Fekete Lajos. Segédlelkészeink elhelyezése tudomásul szolgál.

14. Az abaúji egyházmegye azt az indítványát terjesztette a főt. egyházkerületi közgyűlés elé, hogy az 1900-ban életbelépett egyházkerületi gyámintézeti alapszabályok 18. §-a olyan értelemben pótolassék, miszerint az országos nyugdíjintézetből ellátást élvező nyugalmazott lelkészek az egyházkerületi gyámintézetbe évi tagdíjat nem fizetnek. Ez indítványt egyházkerületi közgyűlés leadja az egyházmegyékhez azzal, hogy erre vonatkozó véleményüket az őszi közgyűlésükig adják be.

Égyházmegyei közgyűlésünk az abaúji egyházmegye ebbeli indítványát helyeselve, ahoz elvileg hozzájárul s annak a kerülethez való felterjesztését rendeli.

15. Maklár Papp Ernő nemesbikki lelkész hálás köszönetét nyilvánítja egyházmegyei közgyűlésünk előtt azért, hogy a felsőbb leányiskolai alapítványnak kamatait 3 éven keresztül élvezhette. Mivel leányát a mai életviszonyok miatt kénytelen a nyilvános tanulók sorából kivenni, az alapítványi kamatok élvezete reá nézve megszűnik.

Közgyűlésünk az egyházmegye hívséges lelkészének köszönetét tudomásul veszi.

16. A Református Sajtóegyesület választmánya és igazgatósága azzal a kérelemmel keresi meg egyházmegyénket, miszerint méltóztassék oda hatni, hogy egyfelől az egyházmegye lépjen be az egyesület alapító vagy pártfogó tagjai közé, másfelől a kebelbeli gyülekezetek is buzdíttassanak a tagok sorába való lépésre.

Egyházmegyei közgyűlés teljes tudatában lévén annak, hogy a református egyháznak kezdettől fogva a leghatalmasabb fegyvere volt a tiszt eszközökkel harcoló és tiszt célokért küzdő sajtó s hogy ennek a fegyvernek használatára s minél erőteljesebbé tételére ma, amikor a sajtó valóban világhatalom, még fokozottabb szükségünk van, mint bármikor valaha volt, de továbbá a legtermészetesebb dolognak tartva azt, hogy mint az esperesi jelentés mondja, „mi, a magyar vallás hívei, a lelkiismereti szabadság századok által elkötelezett s azt lelkünk minden gondolatával, szívünk legnemesebb érzelmeivel diadalra segíteni törekvő bajnokai, minden tőlünk telhető erőt kifejtsünk egy teljesen magyar, minden felekezetiességen felülemelkedő, e tekintetben teljesen inagressiv s a haladás jegyében induló és élő sajtó támogatására, mely céljaink megközelítésében segítő társunk, munkáinkban önérdék nélküli támaszunk lenne,“ mindezek alapján egyházmegyénk mint testület, a Református Sajtóegyesület alapító tagjai közé belép, továbbá bizalommal fordul a kebelbeli egyházakhoz, a gyülekezetek vezetőihez s minden rendű tagjaihoz, hogy nevezett egyesületet céljai megvalósításában anyagi erejük szerint támogatni s e nemes akció minél szélesebb körben való terjedését minden lehető módon előmozdítani törekedjenek. A lelkészek pedig ez irányban folytatott munkásságuk eredményéről az esperesnek jelentést tenni kötelesek.

17. Az egerlövői egyház jóváhagyás végett beterjeszti a folyó évre a presbitérium és egyházközségi közgyűlés által megállapított pótkülségvetést,

Egyházmegyei közgyűlés a pótköltségvetést jóváhagyja és megerősíti.

18. A felsőábrányi egyház jóváhagyás végett felterjeszti a presbitérium és egyházközségi közgyűlés azon határozatát, mely szerint az egyháztagok a folyó évben a lelkésznek és tanítónak járandóságait természetben szolgáltatják be, vagy azok helyett a maximális árat fizetik meg.

Egyházmegyei közgyűlés a határozatot jóváhagyja s megerősíti.

19. A hejőbábai egyház jóváhagyás végett felterjeszti azon határozatát, hogy 1918 október 1-től feles-helyettes lelkészséget szervez, hogy a fel-emelt párbér (a régi párbér maximális árban) egy negyed részét a rendes lelkésznek 1918 október 1-én kiadja. Felterjeszti a rendes és feles-helyettes lelkész fizetésének fedezésére szolgáló új adókiivetést is.

Egyházmegyei közgyűlés a határozatot és az új adókiivetést jóváhagyja és megerősíti.

20. Mezőnyéki egyház a folyó évi augusztus 25-én tartott köz- és presbiteri gyűlésének jegyzőkönyvi kivonatát terjeszti be egyházmegyénkhez, ama határozatáról, hogy a mezőnyéki 1453 □-öl nagyságú és az egyház tulajdonát képező területet, miután azt a fekvése és a mostani nehéz viszonyok folytán az egyház alkalmas módon nem használhatja, vagy nyilvános árverésen a legtöbbet ígérőnek eladja, vagy a község belterületén fekvő telekért és épületért elcsereéli, még ha ráfizetéssel is járna e csere. Kéri e határozatnak jóváhagyását.

Közgyűlésünk a nyéki leányegyház határozatához nem járul hozzá, mivel a szóban forgó telken levő templom-rom műemlék jelleggel bír s így annak megőrzése az egyházza nézve kívánatos is, kegyeletes kötelesség is.

21. A miskolci egyház a Sassy Szabó István-féle hagyatéki ügyből kifolyólag dr. Németh Imre egyházi ügyész két rendbeli felebbezését terjeszti fel közgyűlésünkhöz elintézés végett.

E felebbezések a miskolci egyháztanácsnak folyó évi március 17-én 9. szám alatt hozott, illetve folyó évi május hó 26-án 8. szám alatt hozott határozata ellen irányul.

Az első határozat így szól:

„A főgimnázium igazgatótanácsa a Sassy Szabó István-féle Kun József-utcai alapítványi háznál a vízvezeték-bekötési költsége ügyében kér határozatot. Az ügy beható megtárgyalása után az egyháztanács a vízvezeték-bekötési költség kifizetésére utasítja a főgimnázium pénztárát, oly módon, hogy a szükséges összeget valamely alapból vegye kölcsön s ha majd az alapítványi ház értékesítetik, abból első sorban ez a kölcsön fedeztessék időközi kamataival együtt. E határozat alapja az, hogy az ingatlan-tulajdonost

terheli a bekötési költség. Elrendeli egyháztanács egyidejűleg, hogy ezen hagyaték ügyére vonatkozó iratokat a főgimnázium igazgatósága adja ki áttanulmányozás és javaslattétel végett dr. Németh Imre ügyésznek az időközben 1918 február 11-én elhunyt dr. Sassy Szabó János egyezségi okiratba foglalt jogainak megállapítása céljából.“

A szintén megfélebbezett második egyháztanácsi határozat pedig ez:

„Dr. Tüdös István elnök bemutatja dr. Németh Imre egyházi ügyész javaslatát a Sassy Szabó István és dr. Sassy Szabó János hagyatéka ügyében teendő lépésekről; bemutatja a Sassy Szabó István hagyatéka tárgyában az érdekeltek között kötött osztályegyezséget is. Bizony Akos kifejti, hogy az egyezség értelmében a dr. Sassy Szabó János hagyatékához — minthogy annak köteles rész címen adatott át a kérdésbe hozott összeg minden teher nélkül — az egyháztanácsnak semmi szava nem lehet. Az ő indítványa alapján az egyháztanács nem látja szükségét annak, hogy a dr. Sassy Szabó János végrendeletével szemben lépéseket tegyen; azonban fölkéri a városi hatóságot, a Sassy Szabó István-féle hagyatékot a haszonélvező özvegy mulasztásából terhelő adó- és vízvezetéki-díj hátrálékoknak a haszonélvező özvegytől való behajtására, amennyiben ezt a hatóság nem vállalná, az iskola pénztáránál elhelyezett 20,000 korona hagyatéknak most az özvegyet illető kamataiból az egyház maga fizeti ki ezen terheket, valamint a biztosítási díjakat is, amennyiben ezek is fizetetlenek lennének.“

Az első határozatot a felebbezés abban a részében támadja meg, amely a vízvezeték-bekötési költségek fizetésére vonatkozik, holott „nincsen a főgimnáziumnak olyan jövedelme, vagy vagyona, amelyből ezt megerőltetés, hiány nélkül fedezhetné.“ Ez állításának alapját azonban nem említi, de nem említi azt sem, hogy mi lenne következése e díj ki nem fizetésének. Hiszen e fizetés a tulajdonos főgimnáziumot terheli, az alapítványi ingatlanok megterhelése pedig az egyház mulasztásszámba menő lépése lenne.

A második határozat alapján az egyház előljárósága letiltást is eszközöltetett s ezzel mindazt elvégezte, amivel tehermentesítést érhet el. Ilyképen a felebbezés tárgytalanná vált e legfontosabb pontja tekintetében. A letiltási rendelvény a vonatkozó iratokhoz csatolva van.

Ezek után kéri az egyháztanács, hogy közgyűlésünk utasítsa el a felebbezéseket és járúljon hozzá az idézett egyháztanácsi határozatokhoz.

Egyházmegyei közgyűlésünk jóváhagyja ez egyháztanácsi határozatokat és a kétrendbeli felebbezést elutasítja.

22. A poroszlói egyház presbitériuma folyó évi július hó 28-án elhatározta, hogy mivel az egyház jelenlegi kiadásait a rendes bevételekből nem képes fedezni, mert a háborús állapotok miatt minden rendkívüli módon megdrágult s a tisztviselők háborús pótléka is nagyobb összeget vesz igénybe, e rendkívüli kiadások fedezésére 5000 korona rendkívüli adót vet ki oly formán, hogy felét a személyek után, minden személyre 3 koronát, a másik

felét pedig az állami adó után fogja kiróni. Az egyháztanács ezen határozatát az 1918 augusztus 11-én tartott egyházközségi rendkívüli közgyűlés jóváhagyta és magáévé tette.

Egyházmegyei közgyűlésünk a rendkívüli adó kivetését tudomásul veszi s a használandó adókulcsot jóváhagyja és megerősíti.

23. A poroszlói egyház beterjeszti jóváhagyás végett a Gál Imre poroszlói lakossal kötött haszonbéri szerződést, mely szerint a lelkésztag mellett levő 49 kat. hold 910 □-öl területet 1000 korona, 9 kat. hold 1043 □-öl területet pedig 300 korona évi bérért 10 évre, vagyis 1917 október 1-től 1927 szeptember 30-ig bérbe adja.

Tekintettel arra, hogy a kat. holdankénti 20, illetve 30 koronás bérösszeg a mai viszonyoknak egyáltalán nem felel meg, egyházmegyénk közgyűlése a szerződések jóváhagyását megtagadja s az egyházat utasítja arra, hogy a haszonbérbeadást nyilvános árverés útján eszközölje.

24. A tiszaozlári egyház az egyháztanács által 1918 május hó 26-án 8. sz. a. hozott azon határozat alapján, hogy a párbér 1918 január 1-től a mindenkori folyó-, illetve a megállapított maximális árban fizetendő, pótköltségvetést terjeszt be. E pótköltségvetés szerint a bevétel 3687 korona 88 fillérről 4697 korona 88 fillérre, a kiadás 3684 korona 46 fillérről 4606 korona 46 fillérre s a pénztári maradvány 3 korona 42 fillérről 91 korona 42 fillérre emelkedik.

Egyházmegyei közgyűlésünk a pótköltségvetést jóváhagyólag tudomásul veszi s megerősíti.

25. Bükkzsérczi lelkész bemutatja a bükkzsérczi egyháztanács folyó évi január hó 16-án hozott azon határozatát, mely szerint a lelkészi és tanítói párbérgabona árát köblönként 44 koronában állapította meg az 1918-ik évre. A költségelőirányzat az 1917. évben megállapított 40 koronás alapár mellett szerkesztetvén, lelkész a felemelt árnak megfelelő pótköltségvetést megerősítés és jóváhagyás végett beterjeszti. E szerint a bevétel 8. tétele 4000 koronáról 4440 koronára, a kiadás 1. és 2. tétele pedig 5400 koronáról 5840 koronára emelkedik s így az összes bevétel 9054 korona, összes kiadás 9016 korona 98 fillér lesz, tehát az eredeti költségvetés szerinti pénztári maradvány 37 korona 02 fillér megmarad.

Egyházmegyei közgyűlésünk e pótköltségvetést — miután a folyó évre megállapított gabona ár a maximális árnak megfelel — jóváhagyja s megerősíti.

26. Egyházmegyei közgyűlés elhatározza, hogy

a sárospataki főiskola tápintezetében levő egyházmegyei alapítványt — lelkészfiú nem lévén — Kiss József volt mező-

csáti tanító fiának, a miskolczi felsőbb leányiskola internátusában levő alapítványi helyet Pósa Péter cserépfalusi lelkész leányának adja az 1918—19. iskolai évre.

27. Segélyezést kérnek: Takaró Zsuzsánna, Agoston Sándor, Tóth Károlyné, Molnár Erzsébet, Ida és Ilona, özv. Nagy Simonné.

Kérvényeik áttételnek a segélyosztó bizottsághoz.

28. Dér János szirmai tanító bejelenti, hogy a szirmai fogyasztási és értékesítő szövetkezetnél ügyvezetői és könyvelői állást vállalt s ehhez az E. T. VI. t.-c. 39. §-ában megkívánt egyházi hatósági engedélyt kéri.

Egyházmegyei közgyűlés a bejelentést tudomásul veszi s az engedélyt megadja.

29. Olvassatik Szabó Barna nyugalmazott tanár jelentése folyó évi tavaszi közgyűlésünk jegyzőkönyvének 49. pontjában ismertetett alapítványának kezeléséről.

Köszönettel tudomásul szolgál.

30. Egyetemes konventi iroda 2022—1918. sz. átírata kapcsán megküldte az egyházmegyebeli lelkészi özvegyek és árvák, valamint a nyugdíjas lelkészek részére az 1917. évben kifizetett járulékokról szóló kimutatást, amennyiben ez az egyetemes konvent intézkedése következtében a konventi jegyzőkönyvben nem közöltetett.

Tudomásul szolgál.

31. Sólyom Lajos számvevőszéki előadó jelenti, hogy az újlőrinczfalvi egyház 1917. évi számadását megvizsgálta s abban több szabálytalanságot talált.

Egyházmegyei közgyűlés a jelentést a számadással kiadja az újlőrinczfalvi lelkésznek s utasítja, hogy a jelentésben felsorolt hiányokat pótolja és az 1917. évi számadást az 1918. évi számadással jövő évi tavaszi közgyűlésünkhöz újból terjessze fel.

32. Sólyom Lajos számvevőszéki előadó bejelenti, hogy tisztségéről lemond.

Egyházmegyei közgyűlés, miután Sólyom Lajost a lemondásra bizonyára alapos ok készítette, lemondását sajnálattal tudomásul veszi, sok évi buzgó és eredményes munkálkodásáért hálás köszönetét fejezi ki.

A megüresedett tisztségre számvevőszéki előadóvá az azonnal elrendelt választáson egyhangúlag Kiss Albert ároktői lelkész választatott meg.

33. Beterjesztetik a folyó hó 10-én Miskolczon tartott egyházmegyei lelkészértekezlet jegyzőkönyve, melyben következő indítványok és bejelentések foglaltatnak:

a) Pósa Péternek az értekezleten egyhangúlag elfogadott, a díjlevél változtatásokból eredő bajok orvoslását célzó következő indítványa: „A fokozatos egyház hatóságok útján kérjük fel a zsinatot az E. T. III. t.-cz.-nek módosítására s annak kimondására, hogy az 1918. év eleje óta az adócsökkentéssel kapcsolatban pénzre átváltoztatott díjlevelek helyére a régi díjlevelek lépnek. 2. Felkérjük a fokozatos egyházi hatóságok útján a konventet a magyar törvényhozás megkeresésére az 1917. IX. t.-c.-nek esetleg novelláris módosítása iránt, hogy a 3000 korona s értékhatár feljebb emeltesék vagy töröltesék. 3. Felkérjük az egyházmegye útján az egyházkerületi közgyűlést, hogy kötelezőleg mondja ki a díjlevelek érvényességét az egész egyházkerület területére. 4. Felkérjük az egyházmegyei közgyűlést, hogy minden egyház belhivatalnokai utasíttassanak a díjlevelek érvénye felett való éber őrködéssre.“

Egyházmegyei közgyűlés a lelkészértekezlet e felterjesztésében foglalt indítványokhoz hozzájárul s annak 1—3. alatti pontjait a felsőbb egyházi hatóságok jóindulatú figyelmébe ajánlván, pártolólágg terjeszti a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés elé.

b) Tavaszi egyházkerületi gyűlés 102. sz. jegyzőkönyvi határozatával felhívta az egyházmegyéket, hogy az egyetemes konvent 160—1918. számú határozatával véleményadás végett az egyházkerületekre letett ama dunántúli egyházkerületi indítványra, mely szerint „az esperesi egyházlátogatás eddig gyakorolt formája mellőztesék s ezentűl csak 5—10 évenként más-más gyülekezetben és mindig csak vasárnap délelőtt s lehetőleg a templomban egyházközségi közgyűlés keretében legyen megtartva az egyházi látogatás“, őszi közgyűlésre véleményét adjanak.

Egyházmegyei közgyűlés a lelkészértekezlet felterjesztése alapján a következő egyhangúlag hozott határozatát terjeszti fel ez ügyben a főtiszt. egyházkerületi közgyűlésre: A dunántúli indítvány mellőzendő, mivel a felettes hatóságoknak a gyülekezetekkel való minél gyakoribb s közvetlen érűlközése nem lazítandó, de lehetőleg erősítendő, mert mint az élet mindennemű viszonylatában, úgy itt is megbecsülhetetlen hasznai vannak a közvetlen érűlközésnek és tapasztalatnak. S amennyiben a mai egyházlátogatás nem felel meg a hozzá fűzött várakozásoknak, ez nem azt jelenti, hogy vessük el, hanem hogy tökéletesítsük, céljának megfelelővé tegyük. Ez irányban egyházmegyénk a következő reformokat tartaná célra vezetőknek: 1. Az egyházlátogatás ideje április 15-től május 15-ig terjedő időre teendő, mivel a rövid, sötét, zord téli napokon ideje sincs az egyházlátogatóságnak a szükséges mértékben tapasztalatot szerezni az egyház több rendbeli ügyeiről. 2. Az egyházlátogatóság minden egyház-

ban legalább egy napot töltsön, nagyjában a következőkben vázolható munkaprogrammal: A látogatás előre kihirdetett reggeli, a küldöttség egyik tagja által tartandó predikációs istenisztelettel kezdődik. Utána következik az iskola vagy iskolák meglátogatása az iskolaszék vagy presbitérium bevonásával. E célra a küldöttség egy 3-ik taggal bővítendő, aki is az egyházmegye egy szakértő s érdemes tanítója s ez az iskolalátogatás helyettesítse és végezze az eddigi iskolalátogató küldöttség munkáját és teendőit, mely utóbbi ez által feleslegessé válván, megszüntetendő. Ennek befejezte után jön a presbitériumi ülés, mely elé a mai tömeges, a presbitériumot jó részben nem is érdeklő s általuk nem is értett kérdések helyett csak olyanok terjesztendők, amelyek a gyülekezet, a presbitérium s a belhivatalnokok valóban fontos érdekeit, jog és hatáskörét s kötelességeit érintik. 3. A küldöttség tagjai: I. Egy tanácsbíró, mint az esperes helyettesítője, ki az egész látogatás vezetője, lelke. II. A tollnok, ki ugyanazon vizitációs körnek számvevője legyen, aki így a vizitálandó egyházak anyagi ügyeivel teljesen tisztában lévén, nem állhat elő az a helyzet, mely ma, hogy mindkét vizitátor ismeretlen lévén az anyagi ügyekkel, erre vonatkozó bejegyzéseik csak hirteleni kapkodások eredményei s így többnyire illuzóriusak és egymásnak ellentmondók. III. A fentebb említett tanító tag. Az ily módon eredményesen végezhető egyházlátogatás mellett még mindig megmarad az esperesnek is az a kötelessége, hogy pl. 5 évenként egyházmegyéjének minden egyházában egyszer esetleg az egyházmegyei gondnokkal vagy egy világi tanácsbíróval látogatást tegyen, de nem kötött, hanem általa teljesen szabadon választott időben svasárnapon, mely látogatásnak már ne legyen semmiféle előre megszabott sablonos kerete, hanem legyen az a felsőbb hatóságnak egy igazán ünnepélyes színezetű érüklözése a gyülekezettel.

c) Lelkészerterkezet bejelenti, hogy az egyházmegye lelkészi kara kollegiális összetartásának kifejezésére, valamint a gyülekezetekben az elhunyt lelkészek emlékének kegyeletes megőrzése céljából minden adandó esetben az elhunyt lelkész emlékére annak egyházában az illető lelkész nevét viselő egyházfenntartási alapítványt létesít, melyhez legalább 5 korona adománnyal minden lelkész hozzájárulását elvárja. Az alapítvány tőkéjének bővítésére másodsorban az elhunyt lelkész gyülekezetének tagjai és barátai, valamint családtagjai és rokonai is felszólítandók.

d) A kebelbeli lelkészözvegyek és árvák segélyezéséről minden évben gondoskodni kíván az egyházmegye lelkészi kara közadakozás útján, mely

célra minden lelkész legkevesebb évi 10 koronával hozzájárulni magát kötelezettnek érezze.

e) Jövő évi pályakérdésekül március 15-iki határidővel kitűzettek: 1. Alkalmi egyházi beszéd a békekötés idejére. 2. Hazatérő katonáink lelki-gondozása a háború alatt s a béke kezdetén.

f) Tisztújítás tartatván, lelkészértekezlet tisztikarát következőként választotta meg: Elnök Tóth Béla esperes, alelnök Pósa Péter, jegyző Kiss Albert. Bejelentéseket egyházmegyei közgyűlés tudomásul veszi.

34. Egyházlátogatókúl kiküldetnek:

1. Az ónodi járásba: Pósa Péter és Kovács Gyula.
2. A miskolczi járásba: Farkas István és Szarka Gyula.
3. A mezőcsáti járásba: Gaál Ferenc és Kiss Albert.
4. A cserépfalui járásba: Szabó András és Takács Mihály.
5. A hevesi járásba: Tóth István és Vajda Sándor tanácsbírák és tollnokok.

35. Őszi egyházkerületi gyűlésre képviselőkül kiküldetnek az elnökség mellett:

- I. Lelkészi részről: Gaál Ferenc, Pósa Péter tanácsbírák, Román Ernő főjegyző rendes, Farkas István póttagúl.
- II. Világi részről: dr. Ráczy György, Lossonczy István tanácsbírák, Puky László főjegyző rendes, Maklár Dezső póttagúl.

36. Tavaszi egyházmegyei gyűlés helyéül Miskolcz jelöltetik ki.

37. A diósgyőri lelkész arra kéri az egyházmegyei közgyűlést, hogy a lelkészi javadalomhoz tartozó eladott földek árának teljes kamatja élvezéséhez adjon az egyházmegye felhatalmazást, amennyiben rajta teljesen kívül álló ok miatt nem határozott még ebben az ügyben a közgyűlés véglegesen, neki pedig szüksége van a megélhetésre az őt illető kamatjövedelemre.

Egyházmegyei közgyűlés ragaszkodik azon korábbi határozatához, hogy ez ügyben véglegesen csak az egyházkerületi ügyész véleményének meghallgatása után fog dönteni, addig azonban felhatalmazza a diósgyőri lelkészt, hogy a lelkészi föld árának teljes kamatjövedelmét felvehesse, oly kikötéssel, hogy ha az egyházi felsőbb hatóságok a szóban levő kamatjövedelemnek csak bizonyos részéhez adnának jogot, az esetleges különbözetet a lelkész visszatéríteni tartozik.

38. Jelen jegyzőkönyv hitelesítésével

esperes és dr. Ráczy György elnöklete alatt Deák Gyula tanácsbíró és a jegyzői kar bizatnak meg.

BÍRÓSÁGI ÜGYEK.

I. Időszaki tanács megalakítása.

Elnökség felhívja a bíróságot, hogy az időszaki tanácsba Bónis Bertalan helyére egy világi póttagot válasszon.

Világi póttagúl dr. Nagy Ferenc választatik meg.

II. A tiszadorogmai párbér-váltás ügy.

THE HISTORY OF

THE

REIGN OF

CHARLES THE FIRST